

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2008/115/EÜ,

16. detsember 2008,

ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 63 lõike 3 punkti b,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras, ⁽¹⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) 15. ja 16. oktoobril 1999 Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kehtestati sisserände ja varjupaiga valdkonna ühtne lähenemisviis, mille kohaselt käsitletakse koos ühise varjupaigasüsteemi loomist, seadusliku sisserände poliitikat ja võitlust ebaseadusliku sisserändega.
- (2) 4. ja 5. novembril 2004 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel nõuti tõhusat väljasaatmis- ja repatrieerimispoliitikat, mis põhineks ühistel nõuetel, et isikuid saaks tagasi saata inimlikult ja austades täielikult nende põhiõigusi ja väärikust.
- (3) Euroopa Nõukogu ministrite komitee võttis 4. mail 2005 vastu „Kakskümmend suunist sunniviisilise tagasisaatmise kohta”.
- (4) Tuleb kehtestada selged, läbipaistvad ja õiglased eeskirjad, millega nähakse ette tõhus tagasisaatmispoliitika, mis on hästihallatava rändepoliitika vajalik osa.
- (5) Käesoleva direktiiviga tuleks luua horisontaalsed eeskirjad, mis on kohaldatavad kõigi kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta liikmesriiki sisenemise, liikmesriigis viibimise või elamise tingimustele.
- (6) Liikmesriigid peaksid tagama, et kolmandate riikide kodanike ebaseadusliku riigisviibimise lõpetamine toimub õiglase ja läbipaistva korra kohaselt. Vastavalt ELi õiguse üldistele põhimõtetele tuleks käesoleva direktiivi alusel tehtavad otsused võtta vastu juhtumipõhiselt ja lähtudes

objektiivsetest kriteeriumitest, mis tähendab, et arvesse tuleks võtta muud kui üksnes ebaseadusliku riigisviibimise asjaolu. Tagasisaatmisega seotud otsuste, nimelt tagasisaatmisotsuste ja, kui on, sisenemiskeeluotsuste ning väljasaatmisotsuste, tüüpvormide kasutamisel peaksid liikmesriigid järgima kõnealust põhimõtet ja täitma täielikult kõiki käesoleva direktiivi kohaldatavaid sätteid.

- (7) Rõhutatakse vajadust ühenduse ja kolmandate riikide vaheliste kahepoolsete tagasisivõtulepingute järele, et tagasisaatmisprotsessi hõlbustada. Rahvusvaheline koostöö päritoluriikidega tagasisaatmisprotsessi kõigil etappidel on püsiva tagasipöördumise saavutamise eeltingimus.
- (8) Tõdetakse, et liikmesriikidel on seaduslik õigus ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks, tingimusel et on olemas õiglased ja tõhusad varjupaigasüsteemid, mis täielikult järgivad mittetagasisaatmise põhimõtet.
- (9) Kooskõlas nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiiviga 2005/85/EÜ (liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta) ⁽²⁾ ei tohiks kolmanda riigi kodanikku, kes on liikmesriigis varjupaika taotlenud, käsitleda liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibiva isikuna seni, kuni on jõustunud taotluse kohta tehtud eitav otsus või otsus, millega lõpetatakse tema õigus viibida riigis varjupaigataotlejana.
- (10) Sunniviisilisele tagasisaatmisele tuleks eelistada vabatahtlikku tagasipöördumist, kui ei ole põhjust arvata, et see kahjustaks tagasisaatmiskorra eesmärki, ning tuleks võimaldada tähtaeg vabatahtlikuks lahkumiseks. Vabatahtliku lahkumise tähtaega tuleks pikendada, kui seda peetakse üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid arvesse võttes vajalikuks. Vabatahtliku tagasipöördumise edendamiseks peaksid liikmesriigid pakkuma tõhustatud tagasipöördumisalast abi ja nõustamist ning kasutama parimal viisil ära Euroopa tagasisaatmisfondi poolt pakutavad asjakohased rahastamisvõimalused.
- (11) Tuleks kehtestada üldised minimaalsed õiguslikud tagatised tagasisaatmisega seotud otsuste puhul, et tagada asjaomaste isikute huvide tõhus kaitse. Neile, kellel puuduvad piisavad vahendid, tuleks võimaldada vajalikku tasuta õigusabi. Liikmesriigid peaksid oma siseriiklikus õiguses sätestama, millistel juhtumitel peetakse tasuta õigusabi andmist vajalikuks.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi 18. juuni 2008. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 9. detsembri 2008. aasta otsus.

⁽²⁾ ELT L 326, 13.12.2005, lk 13.

- (12) Tuleks lahendada selliste kolmandate riikide kodanike olukord, kes viibivad riigis ebaseaduslikult, kuid keda ei saa veel välja saata. Siseriikliku õiguse kohaselt tuleks määratleda nende toimetulekut tagavad tingimused. Sellistele isikutele tuleks anda kirjalikud kinnitused, et neil oleks halduskontrolli puhul võimalik tõestada oma eriolukorda. Liikmesriikidele peaks jääma valikuvabadus seoses kirjaliku kinnituse vormi ja formaadiga ning neil peaks olema lubatud lisada see käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud tagasisaatmisega seotud otsustele.
- (13) Sunnimeetmete võtmisel tuleks selgesõnaliselt kohaldada proportsionaalsuse ja tulemuslikkuse põhimõtteid seoses võetud abinõude ja taotletavate eesmärkidega. Tuleks luua miinimumtagatised sunniviisilise tagasisaatmise läbiviimiseks, võttes arvesse nõukogu 29. aprilli 2004. aasta otsust 2004/573/EÜ (ühislendude korraldamise kohta seoses kolmandate riikide kodanike väljasaatmisega kahe või enama liikmesriigi territooriumilt individuaalse väljasaatmiskorralduse alusel).⁽¹⁾ Liikmesriikidel peaks olema mitmeid võimalusi sunniviisilise tagasisaatmise jälgimiseks.
- (14) Siseriiklikel tagasisaatmismeetmetel peaks olema üleeuroopaline mõju, kehtestades sisenemiskeelu, mis keelaks sisenemise ja viibimise kõigi liikmesriikide territooriumidel. Sisenemiskeelu pikkus tuleks igal üksikjuhul määrata kindlaks pärast kõigi oluliste asjaolude hoolikat kaalumist ja see ei tohiks üldjuhul ületada viit aastat. Seoses sellega tuleks eelkõige arvesse võtta asjaolu, kui asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes on tehtud juba üle ühe tagasisaatmisotsuse või väljasaatmiskorralduse või ta on sisenenud liikmesriigi territooriumile sisenemiskeelu ajal.
- (15) Liikmesriikidel peaks olema vabadus otsustada, kas tagasisaatmisega seotud otsuste läbivaatamine annab läbivaatavale asutusele või organile volitused teha oma tagasisaatmisega seotud otsus, mis asendab varasema otsuse.
- (16) Väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise kasutamist tuleks piirata ja selle suhtes tuleks kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet seoses võetud abinõude ja taotletavate eesmärkidega. Kinnipidamine on õigustatud ainult tagasisaatmise ettevalmistamiseks või väljasaatmise läbiviimiseks ja kui leebemate sunnimeetmete võtmine ei oleks piisav.
- (17) Kinnipeetud kolmandate riikide kodanikke tuleks kohelda inimlikul ja väärikal moel, austades nende põhiõigusi ning järgides rahvusvahelist ja siseriiklikku õigust. Ilma et see piiraks siseriiklike õigusaktidega reguleeritud esialgset kinnipidamist õiguskaitseseorganite poolt, tuleks kinnipidamist teostada üldjuhul spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes.
- (18) Liikmesriikidel peaks olema kiire juurdepääs teiste liikmesriikide väljastatud sisenemiskeelde käsitlevale teabele. Selline teabevahetus peaks toimuma vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrusele (EÜ) nr 1987/2006 (mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist)⁽²⁾.
- (19) Käesoleva direktiivi rakendamisega peaks kaasnema tagasisaatmisprotsessi kõigil tasanditel osalevate institutsioonide koostöö ning parimate tavade vahetamine ja edendamine ning see peaks pakkuma Euroopa lisaväärtust.
- (20) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt tagasisaatmise, väljasaatmise, sunnimeetmete võtmise, kinnipidamise ja sisenemiskeeluga seotud ühiste eeskirjade kehtestamine, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning selle ulatuse ja mõju tõttu on seda parem saavutada ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (21) Liikmesriigid peaksid rakendama käesolevat direktiivi diskrimineerimata soo, rassi, nahavärvi, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal.
- (22) Vastavalt 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonile peaksid liikmesriigid käesoleva direktiivi rakendamisel esmatähtsaks pidama lapse parimaid huvisid. Vastavalt Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile peaksid liikmesriigid käesoleva direktiivi rakendamisel esmatähtsaks pidama austust perekonnaelu vastu.
- (23) Käesoleva direktiivi kohaldamine ei piira kohustusi, mis tulenevad 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonist, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga.
- (24) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid.

⁽¹⁾ ELT L 261, 6.8.2004, lk. 28.

⁽²⁾ ELT L 381, 28.12.2006, lk 4.

- (25) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolli artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata. Arvestades, et käesolev direktiiv põhineb sel määral kui seda kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta sisenemistingimustele vastavalt Schengeni piirieskirjadele, ⁽¹⁾ Schengeni *acquis*'l Euroopa Ühenduse asutamislepingu kolmanda osa IV jaotise alusel, peab Taani kõnealuse protokolli artikli 5 kohaselt otsustama kuue kuu jooksul pärast käesoleva direktiivi vastuvõtmist, kas ta rakendab seda oma siseriiklikus õiguses.
- (26) Kuna käesolevat direktiivi kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta sisenemistingimustele vastavalt Schengeni piirieskirjadele, kujutab käesolev direktiiv endast Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist, milles Ühendkuningriik ei osale vastavalt nõukogu 29. mai 2000. aasta otsusele 2000/365/EÜ (Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriigi taotluse kohta osaleda teatavates Schengeni *acquis*' sätetes); ⁽²⁾ peale selle, Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolli artiklite 1 ja 2 kohaselt, ja ilma et see piiraks nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik käesoleva direktiivi vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata.
- (27) Kuna käesolevat direktiivi kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta sisenemistingimustele vastavalt Schengeni piirieskirjadele, kujutab käesolev direktiiv endast Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist, milles Iirimaa ei osale vastavalt nõukogu 28. veebruari 2002. aasta otsusele 2002/192/EÜ (Iirimaa taotluse kohta osaleda teatavates Schengeni *acquis*' sätetes) ⁽³⁾; peale selle, Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolli artiklite 1 ja 2 kohaselt, ja ilma et see piiraks nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist, ei osale Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata.

- (28) Islandi ja Norra puhul kujutab käesolev direktiiv – niivõrd kui seda kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta sisenemistingimustele vastavalt Schengeni piirieskirjadele – endast Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu Nõukogu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu tähenduses nende kahe riigi ühinemiseks

Schengeni *acquis*' sätete rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega, mis on seotud nimetatud lepingu teatavaid rakenduseeskirju käsitleva nõukogu otsuse 1999/437/EÜ ⁽⁴⁾ artikli 1 punktis C osutatud valdkonnaga.

- (29) Šveitsi puhul kujutab käesolev direktiiv – niivõrd kui seda kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta sisenemistingimustele vastavalt Schengeni piirieskirjadele – endast Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist lepingu tähenduses, mis sõlmiti Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahel Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega, mis kuuluvad otsuse 1999/437/EÜ artikli 1 punktis C osutatud valdkonda, mida loetakse koostoimes Euroopa Ühenduse nimel selle lepingu sõlmimist käsitleva nõukogu otsuse 2008/146/EÜ ⁽⁵⁾ artikliga 3.
- (30) Liechtensteini puhul kujutab käesolev direktiiv – niivõrd kui seda kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kes ei vasta või enam ei vasta sisenemistingimustele vastavalt Schengeni piirieskirjadele – endast Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse, Šveitsi Konföderatsiooni ja Liechtensteini Vürstiriigi vahelise protokolli tähenduses, mis käsitleb Liechtensteini Vürstiriigi ühinemist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahel sõlmitud lepinguga Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' sätete rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega, mis kuuluvad otsuse 1999/437/EÜ artikli 1 punktis C osutatud valdkonda, mida loetakse koostoimes Euroopa Ühenduse nimel selle protokolli allkirjastamist ja teatavate sätete ajutist kohaldamist käsitleva nõukogu otsuse 2008/261/EÜ ⁽⁶⁾ artikliga 3.

ON VÕTNUD VASTU KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Sisu

Käesolevas direktiivis sätestatakse ühised nõuded ja kord, mida tuleb kohaldada liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel, kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluvatele põhiõigustega ja rahvusvahelise õigusega, kaasa arvatud pagulaste kaitse ja inimõigustega seotud kohustustega.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta määrus (EÜ) nr 562/2006, millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad) (ELT L 105, 13.4.2006, lk 1).

⁽²⁾ EÜT L 131, 1.6.2000, lk 43.

⁽³⁾ EÜT L 64, 7.3.2002, lk 20.

⁽⁴⁾ EÜT L 176, 10.7.1999, lk 31.

⁽⁵⁾ ELT L 53, 27.2.2008, lk 1.

⁽⁶⁾ ELT L 83, 26.3.2008, lk 3.

*Artikkel 2***Reguleerimisala**

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes.

2. Liikmesriigid võivad otsustada mitte kohalda käesolevat direktiivi kolmandate riikide kodanike suhtes:

- a) kelle suhtes rakendatakse sisenemiskeeldu vastavalt Schengeni piirieskirjade artiklile 13 või kelle pädevad asutused on tabanud või kinni pidanud seoses liikmesriigi maismaa-, mere- või õhuvälispiiri ebaseadusliku ületamisega ning kes ei ole hiljem saanud luba või õigust kõnealusel liikmesriigis viibimiseks;
- b) kelle suhtes rakendatakse tagasisaatmist kriminaalkaristusena või kriminaalkaristuse tagajärjena vastavalt siseriiklikule õigusele või kelle suhtes rakendatakse väljaandmismenetlust.

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata ühenduse vaba liikumise õigust omavate isikute suhtes vastavalt Schengeni piirieskirjade artikli 2 lõikele 5.

*Artikkel 3***Mõisted**

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „kolmanda riigi kodanik” – isik, kes ei ole Euroopa Liidu kodanik asutamislepingu artikli 17 lõike 1 tähenduses ja kes ei oma ühenduse vaba liikumise õigust vastavalt Schengeni piirieskirjade artikli 2 lõikele 5;
- 2) „ebaseaduslik riigisviibimine” – kolmanda riigi kodaniku viibimine liikmesriigi territooriumil, kui ta ei vasta või enam ei vasta Schengeni piirieskirjade artiklis 5 sätestatud sisenemise tingimustele või muudele asjaomasel liikmesriiki sisenemise, selles viibimise või elamise tingimustele;
- 3) „tagasisaatmine” – kolmanda riigi kodaniku naasmine kas vabatahtlikult tagasipöördumiskohustust täites või sunniviisiliselt:

— tema päritoluriiki või

— transiidiriiki vastavalt ühenduse või kahepoolsetele tagasivõtulepingutele või muudele kokkulepetele või

— muusse kolmandasse riiki, millesse asjaomane kolmanda riigi kodanik otsustab vabatahtlikult tagasi pöörduda ning milles ta vastu võetakse;

4) „tagasisaatmisotsus” – haldus- või kohtuotsus või -akt, millega sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku riigisviibimine on ebaseaduslik ja kehtestatakse või sätestatakse tagasipöördumiskohustus;

5) „väljasaatmine” – tagasipöördumiskohustuse täitmine, eelkõige füüsiline transport liikmesriigist välja;

6) „sisenemiskeeld” – haldus- või kohtuotsus või haldus- või kohtuakt, millega keelatakse sisenemine liikmesriigi territooriumile ja viibimine liikmesriigi territooriumil kindla tähtaja jooksul ning millega on kaasas tagasisaatmisotsus;

7) „põgenemise oht” – õigusaktides kehtestatud objektiivsetel kriteeriumidel rajanevate selliste põhjuste olemasolu üksikjuhul, mis annavad alust arvata, et kolmanda riigi kodanik, kelle suhtes kohaldatakse tagasisaatmismenetlust, võib põgeneda;

8) „vabatahtlik lahkumine” – tagasipöördumiskohustuse täitmine selleks tagasisaatmisotsuses ettenähtud tähtaja jooksul;

9) „haavatavad isikud” – alaealised, saatjata alaealised, puuetega inimesed, eakad, rasedad, alaealiste lastega üksikvanemad ning piinamise, vägistamise või muu raske psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivalda ohvriks langenud isikud.

*Artikkel 4***Soodsamad sätted**

1. Käesolev direktiiv ei piira järgmiste õigusaktide soodsamate sätete kohaldamist:

a) kahe- või mitmepoolsed kokkulepped ühenduse või ühenduse ja tema liikmesriikide ning ühe või mitme kolmanda riigi vahel;

b) kahe- või mitmepoolsed kokkulepped ühe või mitme liikmesriigi ning ühe või mitme kolmanda riigi vahel.

2. Käesolev direktiiv ei piira ühegi sellise sätte kohaldamist, mis võib olla soodsam kolmanda riigi kodaniku suhtes ja mis on sätestatud ühenduse siserände- ja varjupaigalases õigustikus.

3. Käesolev direktiiv ei piira liikmesriigi õigust võtta vastu või säilitada sätteid, mis on soodsamad isikutele, kelle suhtes käesolevat direktiivi kohaldatakse, tingimusel et sellised sätted on käesoleva direktiiviga kooskõlas.

4. Seoses kolmandate riikide kodanikega, kes artikli 2 lõike 2 punkti a kohaselt jäetakse käesoleva direktiivi reguleerimisalast välja, liikmesriigid:

a) tagavad, et nende kohtlemine ja kaitsetase ei oleks ebasoodsam artikli 8 lõigetes 4 ja 5 (sunnimeetmete kasutamise piiramine), artikli 9 lõike 2 punktis a (väljasaatmise edasilükkamine), artikli 14 lõike 1 punktides b ja d (esmaabi ja haavatavate isikute vajaduste arvessevõtmine) ning artiklites 16 ja 17 (kinnipidamistingimused) sätestatud, ning

b) järgivad mittetagasisaatmise põhimõtet.

Artikkel 5

Mittetagasisaatmine, lapse parimad huvid, perekonnaelu ja tervislik seisund

Käesoleva direktiivi rakendamisel võtavad liikmesriigid nõuete kohaselt arvesse:

a) lapse parimaid huve,

b) perekonnaelu,

c) asjaomase kolmanda riigi kodaniku tervislikku seisundit

ning järgivad mittetagasisaatmise põhimõtet.

II PEATÜKK

EBASEADUSLIKU RIIGISVIIBIMISE LÕPETAMINE

Artikkel 6

Tagasisaatmisotsus

1. Ilma et see piiraks lõigetes 2 kuni 5 sätestatud erandite kohaldamist, väljastavad liikmesriigid tagasisaatmisotsuse iga kolmanda riigi kodaniku kohta, kes viibib nende territooriumil ebaseaduslikult.

2. Liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult viibivad kolmanda riigi kodanikud, kellele on mõnes muus liikmesriigis väljastatud kehtiv elamisluba või muu riigisviibimise õigust andev luba, peavad viivitamatult minema kõnealuse liikmesriigi territooriumile. Kui asjaomane kolmanda riigi kodanik seda nõuet ei täida või kui kolmanda riigi kodaniku viivitamatut lahkumist nõutakse avaliku korra või riikliku julgeoleku huvides, kohaldatakse lõiget 1.

3. Liikmesriigid võivad loobuda tagasisaatmisotsuse väljastamisest nende territooriumil ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku suhtes, kui mõni teine liikmesriik võtab kõnealuse kolmanda riigi kodaniku tagasi käesoleva direktiivi jõustumise päeval kehtivate kahepoolsete lepingute või kokkulepete koha-

selt. Sellisel juhul kohaldab asjaomase kolmanda riigi kodaniku tagasi võtnud liikmesriik lõiget 1.

4. Liikmesriigid võivad igal ajal otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida. Sellisel juhul tagasisaatmisotsust ei väljastata. Kui tagasisaatmisotsus on juba väljastatud, siis see tühistatakse või peatatakse elamisloa või mõne muu riigisviibimist lubava loa kehtivusajaks.

5. Kui seoses kolmanda riigi kodanikuga, kes viibib liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult, on pooleli elamisloa või muu riigisviibimist lubava loa uuendamise menetlus, kaalub kõnealune liikmesriik tagasisaatmisotsuse väljastamisest hoidumist, kuni pooleliolev menetlus on lõppenud, ilma et see piiraks lõike 6 kohaldamist.

6. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriikidel võtta vastu otsust seadusliku riigisviibimise lõpetamise kohta koos tagasisaatmis- ja/või väljasaatmisotsusega ja/või sisenemiskeeluga oma siseriiklikus õiguses ettenähtud haldus- või kohtuotsuse või haldus- või kohtuaktiga, ilma et see piiraks III peatükis ning ühenduse ja siseriikliku õiguse muude asjakohaste sätete kohaselt sätestatud menetluslikke tagatisi.

Artikkel 7

Vabatahtlik lahkumine

1. Tagasisaatmisotsusega nähakse ette sobiv, seitsme kuni kolmekümne päeva pikkune tähtaeg vabatahtlikuks lahkumiseks, ilma et see piiraks lõigetes 2 ja 4 osutatud erandite tegemist. Liikmesriigid võivad oma siseriiklikes õigusaktides sätestada, et nimetatud tähtaeg võimaldatakse ainult asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid asjaomaseid kolmandate riikide kodanikke sellise taotluse esitamise võimalusest.

Esimeses lõigus ette nähtud tähtaeg ei välista võimalust, et asjaomased kolmanda riigi kodanikud lahkuvad varem.

2. Vajaduse korral pikendavad peavad liikmesriigid vabatahtliku lahkumise tähtaega sobiva ajavahemiku võrra, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid, nagu viibimise kestus, koolis käivad lapsed ning muude perekonna- ja sotsiaalsete sidemete olemasolu.

3. Vabatahtliku lahkumise tähtaja jooksul võib kehtestada teatavaid kohustusi, mille eesmärk on vältida põgenemise ohtu, nagu korrapärane ilmumine ametiasutustesse, piisava rahalise tagatise määramine, dokumentide loovutamine või kohustus viibida kindlaksmääratud kohas.

4. Liikmesriigid võivad jätta vabatahtliku lahkumise tähtaja määramata või määrata alla seitsmepäevase tähtaja, kui esineb põgenemise oht või kui elamisloa taotlus on jäetud rahuldamata, kuna see osutus selgelt põhjendamatuks või pettusel põhinevaks, või kui asjaomane isik kujutab endast ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule.

Artikkel 8

Väljasaatmine

1. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed tagasisaatmisotsuse täitmiseks juhul, kui artikli 7 lõike 4 kohast tähtaega vabatahtlikuks lahkumiseks ei ole määratud või kui tagasipöördumiskohustust ei ole artikli 7 kohaselt vabatahtlikuks lahkumiseks määratud tähtaja jooksul täidetud.

2. Kui liikmesriik on määranud artikli 7 kohase tähtaja vabatahtlikuks lahkumiseks, võib tagasisaatmisotsuse täita üksnes pärast kõnealuse tähtaja lõppu, kui selle tähtaja jooksul ei ilmne artikli 7 lõikes 4 osutatud ohtu.

3. Liikmesriigid võivad vastu võtta eraldi haldus- või kohtuotsuse või haldus- või kohtuakti, millega nähakse ette väljasaatmine.

4. Kui liikmesriik võtab väljasaatmisel vastupanu avaldava kolmanda riigi kodaniku väljasaatmiseks viimase võimalusena sunnimeetmeid, on sellised meetmed proportsionaalsed ega ületa mõistliku jõu piire. Neid rakendatakse siseriikliku õiguse kohaselt kooskõlas põhiõigustega ja asjaomase kolmanda riigi kodaniku väärikust ja füüsilist puutumatumust austades.

5. Õhuteed pidi väljasaatmisel võtavad liikmesriigid arvesse otsusele 2004/573/EÜ lisatud üldsuuniseid julgeolekusätete kohta ühisel väljasaatmisel õhuteed pidi.

6. Liikmesriigid näevad ette sunniviilise tagasisaatmise tõhusa jälgimissüsteemi.

Artikkel 9

Väljasaatmise edasilükkamine

1. Liikmesriigid lükkavad väljasaatmise edasi, kui:

- a) see oleks vastuolus mittetagasisaatmise põhimõttega või
- b) kui artikli 13 lõike 2 kohaselt on tehtud peatava mõjuga korraldus.

2. Liikmesriigid võivad väljasaatmise sobiva ajavahemiku võrra edasi lükata, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid. Liikmesriigid võtavad eelkõige arvesse:

- a) kolmanda riigi kodaniku füüsilist või vaimset seisundit;
- b) tehnilisi põhjuseid, nagu transpordivõimaluste puudumine või väljasaatmise ebaõnnestumine, kui väljasaadetavat ei ole võimalik kindlaks teha.

3. Kui väljasaatmine lükatakse edasi vastavalt lõigetele 1 ja 2, võib asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes kehtestada artikli 7 lõikes 3 sätestatud kohustusi.

Artikkel 10

Saatjata alaealiste tagasi- ja väljasaatmine

1. Enne kui tehakse otsus väljastada tagasisaatmisotsus saatjata alaealise suhtes, antakse abi asjakohaste üksuste poolt, kes ei ole tagasisaatmist täide viivad asutused, võttes nõuetekohaselt arvesse lapse parimaid huve.

2. Enne saatjata alaealise väljasaatmist liikmesriigi territooriumilt veenduvad kõnealuse liikmesriigi asutused, et alaealine saadetakse tagasi tema perekonnaliikme või määratud eeskostja juurde või naasmisriigi vastuvõtuasutusse.

Artikkel 11

Sisenemiskeeld

1. Tagasisaatmisotsustele lisatakse sisenemiskeeld:

- a) kui tähtaega vabatahtlikuks lahkumiseks ei ole määratud või
- b) kui tagasipöördumiskohustust ei ole täidetud.

Teistel juhtudel võib tagasisaatmisotsustele lisada sisenemiskeelu.

2. Sisenemiskeelu kestus määratakse igal üksikjuhul kindlaks pärast kõigi oluliste asjaolude hoolikat kaalumist ning see ei ületa põhimõtteliselt viit aastat. Sisenemiskeelu kestus võib siiski ületada viit aastat, kui asjaomane kolmanda riigi kodanik kujutab endast tõsist ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule.

3. Liikmesriigid kaaluvad sisenemiskeelu tühistamist või peatamist, kui kolmanda riigi kodanik, kellele väljastati lõike 1 teise lõigu kohaselt sisenemiskeeld, suudab tõestada, et ta on lahkunud liikmesriigi territooriumilt täielikus kooskõlas tagasisaatmisotsusega.

Ilma et see piiraks lõike 1 esimese lõigu punkti b kohaldamist ning tingimusel, et asjaomane kolmanda riigi kodanik ei kujuta ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule, ei väljastata sisenemiskeeldu inimkaubanduse ohvritele, kellele on antud elamisloa nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/81/EÜ (elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevate kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisse-rändele on kaasa aidatud) ⁽¹⁾ kohaselt.

Liikmesriigid võivad üksikjuhtudel humanitaarkaalutlustel sisenemiskeelu väljastamisest loobuda, selle tühistada või peatada.

Liikmesriigid võivad muude kaalutluste korral üksikjuhtudel või teatavat liiki juhtudel sisenemiskeelu väljastamisest loobuda, selle tühistada või peatada.

4. Kui liikmesriik kaalub elamisloa või muu riigisviibimise õigust andva loa väljastamist kolmanda riigi kodanikule, kelle suhtes on mõni teine liikmesriik väljastanud sisenemiskeelu, konsulteerib ta kõigepealt sisenemiskeelu väljastanud liikmesriigiga ning võtab arvesse selle huvisid vastavalt Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ⁽²⁾ artiklile 25.

5. Lõiked 1 kuni 4 ei piira õigust nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ (miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta) ⁽³⁾ artikli 2 punktis a määratletud rahvusvahelisele kaitsele ühes liikmesriikidest.

III PEATÜKK

MENETLUSLIKUD TAGATISED

Artikkel 12

Vorm

1. Tagasisaatmisotsused ja - kui need on väljastatud - sisenemiskeelud ning väljasaatmisotsused väljastatakse kirjalikult ning nendes põhjendatakse otsuse aluseks olevaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid ja esitatakse teave kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta.

Teavet faktiliste asjaolude kohta võib piirata, kui siseriiklike õigusaktide kohaselt on võimalik piirata õigust teavet saada, eelkõige riigi julgeoleku, riigikaitse ja avaliku korra kaitseks ning kuritegude ennetamiseks, uurimiseks, avastamiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks.

2. Liikmesriigid tagavad taotluse korral kirjaliku või suulise tõlke lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsuste põhipunktidest, sealhulgas teabe olemasolevatest õiguskaitsevahendi-

test keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või on kõigi eelduste kohaselt võimeline aru saama.

3. Liikmesriigid võivad otsustada mitte kohalda lõiget 2 kolmanda riigi kodanike suhtes, kes on sisenenud ebaseaduslikult liikmesriigi territooriumile ega ole hiljem saanud luba või õigust kõnealuses liikmesriigis viibimiseks.

Sellisel juhul väljastatakse lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsused siseriiklike õigusaktide kohaselt sätestatud tüüp-vormil.

Liikmesriigid teevad kättesaadavaks üldised teabelehed tüüp-vormi põhipunktide selgitusega vähemalt viies keeles, mida asja-omasesse liikmesriiki sisenevad ebaseaduslikud rändajad kõige sagedamini kasutavad või millest nad kõige sagedamini aru saavad.

Artikkel 13

Õiguskaitsevahendid

1. Kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhusad õiguskaitsevahendid artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsuste vaidlustamiseks või nende läbivaatamise taotlemiseks pädevas kohtu- või haldusasutuses või pädevas organis, mis koosneb liikmetest, kes on erapooletud ja kelle sõltumatus on tagatud.

2. Lõikes 1 nimetatud pädeval asutusel või organil on volitused vaadata läbi artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsused, sealhulgas võimalus nende täitmine ajutiselt peatada, välja arvatud juhul, kui siseriikliku õiguse kohaselt juba kohaldatakse ajutist peatamist.

3. Kolmanda riigi kodanikul on võimalus saada õigusosalist nõu, määrata oma seaduslik esindaja ja saada vajadusel keelelist abi.

4. Liikmesriigid tagavad, et taotlusel võimaldatakse vajalik tasuta õigusabi ja/või esindaja teenuseid kooskõlas asjaomaste õigusabiga seotud siseriiklike õigusaktide või eeskirjadega, milles võidakse sätestada, et sellise tasuta õigusabi ja/või esindaja teenuse osas kehtivad direktiivi 2005/85/EÜ artikli 15 lõigetes 3 kuni 6 sätestatud tingimused.

Artikkel 14

Tagasisaatmiseni antavad tagatised

1. Liikmesriigid tagavad (välja arvatud artiklitega 16 ja 17 hõlmatud olukorra puhul), et artikli 7 kohaselt vabatahtlikuks lahkumiseks võimaldatud tähtaja jooksul ja tähtaegade jooksul, millal väljasaatmine on artikli 9 kohaselt edasi lükatud, võetakse kolmanda riigi kodanike suhtes võimaluste piires arvesse järgmisi põhimõtteid:

⁽¹⁾ ELT L 261, 6.8.2004, lk 3.

⁽²⁾ EÜT L 239, 22.9.2000, lk 19.

⁽³⁾ ELT L 304, 30.9.2004, lk 12.

- a) säilitatakse perekonna ühtsus nende territooriumil asuvate pereliikmetega;
- b) võimaldatakse esmaabi ja haiguste põhiravi;
- c) alaealistele tagatakse juurdepääs põhiharidussüsteemile olenevalt nende riigisviibimise kestusest;
- d) võetakse arvesse haavatavate isikute erivajadusi.

2. Liikmesriigid annavad lõikes 1 osutatud isikutele siseriiklike õigusaktide kohaselt kirjaliku kinnituse, et vabatahtliku lahkumise tähtaega on pikendatud vastavalt artikli 7 lõikele 2 või et tagasisaatmisotsust ei viida ajutiselt täide.

IV PEATÜKK

KINNIPIDAMINE VÄLJASAATMISE EESMÄRGIL

Artikkel 15

Kinnipidamine

1. Kui muid piisavaid, kuid leebemaid sunnimeetmeid ei ole konkreetsel juhul võimalik tulemuslikult kohaldada, võivad liikmesriigid kinni pidada ainult kolmanda riigi kodaniku, kelle suhtes kohaldatakse tagasisaatmismenetlust tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks, eelkõige kui:

- a) on olemas põgenemise oht või
- b) asjaomane kolmanda riigi kodanik hoiab kõrvale tagasisaatmise ettevalmistamisest või väljasaatmisest või takistab neid.

Iga kinnipidamine on võimalikult lühike ja see kestab ainult seni, kuni kestab väljasaatmise korraldamine, ning see viiakse ellu nõuetekohase hoolsusega.

2. Kinnipidamise rakendamise otsustavad haldusasutused või kohtuorganid.

Kinnipidamine otsustatakse kirjalikult koos faktiliste ja õiguslike asjaolude esitamisega.

Kui kinnipidamise on otsustanud haldusasutused, liikmesriigid:

- a) näevad ette kas kinnipidamise õiguspärasuse kiire kohtuliku läbivaatamise võimalikult kiiresti alates kinnipidamise algusest;
- b) või annavad asjaomasele kolmanda riigi kodanikule õiguse taotleda menetlust, mille kohaselt tema kinnipidamise õiguspärasus vaadatakse võimalikult kiiresti kohtulikult läbi alates

vastava menetluse käivitamisest. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid asjaomast kolmanda riigi kodanikku viivitamatult sellise menetluse taotlemise võimalusest.

Kui kinnipidamine on seadusevastane, vabastatakse asjaomane kolmanda riigi kodanik viivitamatult.

3. Igal juhul vaadatakse kinnipidamine läbi mõistlike ajavahemike möödudes kas asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel või *ex officio*. Pikaajalise kinnipidamise korral toimub läbivaatamine kohtuasutuse järelevalve all.

4. Kui ilmneb, et väljasaatmine ei ole enam mõistlik õiguslikel või muudel kaalutlustel või lõikes 1 sätestatud tingimused enam ei kehti, ei ole kinnipidamine enam õigustatud ning asjaomane isik vabastatakse viivitamatult.

5. Kinnipidamine kestab seni, kuni on täidetud lõikes 1 sätestatud tingimused ning kuni see on vajalik eduka väljasaatmise tagamiseks. Iga liikmesriik sätestab kinnipidamise piiratud kestuse, mis ei tohi ületada kuut kuud.

6. Liikmesriigid ei tohi lõikes 5 osutatud ajavahemikku pikendada, välja arvatud piiratud ajavahemiku puhul, mis ei ületa siseriikliku õiguse kohaselt veel kahteteist kuud, kui hoolimata nende mõistlikest jõupingutustest on tõenäoline, et väljasaatmise viibimise põhjuseks on:

- a) asjaomase kolmanda riigi kodaniku koostöö puudumine või
- b) kolmandatest riikidest vajalike dokumentide hankimise viibimine.

Artikkel 16

Kinnipidamistingimused

1. Kinnipidamist teostatakse üldjuhul spetsiaalses kinnipidamisasutustes. Kui liikmesriigil ei ole võimalik pakkuda majutust spetsiaalses kinnipidamisasutuses ja ta peab kasutama majutamist vanglas, eraldatakse kinnipeetud kolmanda riigi kodanikud tavalistest vangidest.

2. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikel võimaldatakse soovi korral võtta õigeaegselt ühendust nii seaduslike esindajate, pere- liikmete ja pädevate konsulaariesindustega.

3. Erilist tähelepanu pööratakse haavatavate isikute olukorrale. Võimaldatakse esmaabi ja haiguste põhiravi.

4. Asjaomastel ja pädevatel riiklikel, rahvusvahelistel ja valitsusvälistel organisatsioonidel ja asutustel on võimalus külastada lõikes 1 osutatud kinnipidamisasutusi, kui neid kasutatakse kolmandate riikide kodanike kinnipidamiseks käesoleva peatüki kohaselt. Selliste külastuste puhul võib nõuda loa olemasolu.

5. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikke teavitatakse süsteemiliselt kinnipidamisasutuses kehtestatud eeskirjadest ning kinnipeetavate õigustest ja kohustustest. See teave hõlmab teavet nende siseriikliku õigusaktide kohase õiguse kohta võtta ühendust lõikes 4 osutatud organisatsioonide ja asutustega.

Artikkel 17

Alaealiste ja perekondade kinnipidamine

1. Saatjata alaealisi ja alaealistega perekondi peetakse kinni üksnes äärmusliku abinõuna ning lühima asjakohase ajavahe- miku jooksul.

2. Väljasaatmist ootavad kinnipeetud perekonnad majuta- takse eraldi, mis tagab piisava privaatsuse.

3. Kinnipeetud alaealistel on võimalus tegeleda vaba aja veet- misega, sealhulgas nende eale kohaste mängude ja harrastustega, ning neil on sõltuvalt nende viibimise kestusest juurdepääs hari- dusele.

4. Saatjata alaealised majutatakse võimaluse korral institut- sioonides, kus on nendeealiste isikute vajadusi arvestav personal ja rajatised.

5. Väljasaatmist ootavate alaealiste kinnipidamisel peetakse eelkõige silmas lapse parimaid huvisid.

Artikkel 18

Eriolukord

1. Olukordades, kus erakordselt suure hulga kolmanda riigi kodanike tagasisaatmine paneb liikmesriigi kinnipidamisasutuste mahutavusele või tema kohtu- või haldusasutustele ettenägemat- tult suure koormuse, võib see liikmesriik sellise erandliku olukorra jätkumisel lubada kohtulikuks läbivaatamiseks pikemat tähtaega nendest, mis on sätestatud artikli 15 lõike 2 kolmandas lõigus, ning võtta kiireloomulisi meetmeid seoses kinnipidamis- tingimustega, mis kalduvad kõrvale artikli 16 lõikes 1 ja artikli 17 lõikes 2 sätestatutest.

2. Selliste erakorraliste meetmete võtmisel teavitab asjaomane liikmesriik sellest komisjoni. Liikmesriik teatab komisjonile viivi- tamatult, kui selliste erakorraliste meetmete kohaldamiseks enam põhjust ei ole.

3. Käesolevas artiklis sätestatut ei või tõlgendada nii, et sellega lubatakse liikmesriikidel kalduda kõrvale nende üldisest

kohustusest võtta kõik vajalikud üldised ja konkreetsed meetmed, tagamaks käesolevast direktiivist tulenevate kohus- tuste täitmine.

V PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 19

Aruandlus

Komisjon annab iga kolme aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva direktiivi kohaldamise kohta liikmesriikides aru ja teeb vajadusel ettepanekuid muudatusteks.

Komisjon esitab esimese aruande hiljemalt 24. detsember 2013. aasta ning keskendub selles eelkõige artikli 11, artikli 13 lõike 4 ja artikli 15 kohaldamisele liikmesriikides. Seoses artikli 13 lõikega 4 hindab komisjon eelkõige lisanduvat rahanduslikku ja halduslikku mõju liikmesriikides.

Artikkel 20

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 24. detsember 2010. aasta. Seoses artikli 13 lõikega 4 jõustavad liikmesriigid käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigusnormid, eeskirjad ja raken- dussätted 24. detsember 2011. aasta. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need sätted vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käes- olevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmes- riigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 21

Seos Schengeni konventsiooniga

Käesoleva direktiiviga asendatakse Schengeni lepingu rakenda- mise konventsiooni artiklite 23 ja 24 sätteid.

Artikkel 22

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

*Artikkel 23***Adressaadid**

Käesolev direktiiv on vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingule adresseeritud liikmesriikidele.

Strasbourg, 16. detsember 2008

Euroopa Parlamendi nimel

president

H.-G. PÖTTERING

Nõukogu nimel

eesistuja

B. LE MAIRE
